

Kronikken

Dorte Møller

Konsulent (skole, teknologi, tv og tegnsprog) hos Danske Døves Landsforbund
dm@deaf.dk

Alle mennesker har ret til et sprog - døve har ret til tegnsprog!

Tegnsprog er et sprog - det er en lingvistisk kendsgerning. Alligevel kæmper døve mod uvidenhed, myter og fordomme, der fører til daglig diskrimination

Døve kræver en officiel anerkendelse af dansk tegnsprog. Det vil først og fremmest være et udtryk for accept og påskønnelse af den sproglige og kulturelle minoritet, som døve udgør. Men håbet er, at en anerkendelse også vil medvirke til at fjerne sprogbarrierer for børn, unge, voksne og ældre døve på alle livets områder.

Tegnsprog er et sprog. Det har lingvistisk forskning fastslået igen og igen. Således bakker Linguistic Society of America i 2001 op om en resolution, der bl.a. konkluderer:

.. at tegnsprog er et fuldstændigt sprog med alle strukturelle karakterer og udtryk, som det talte sprog. Det er ikke kun et sæt af uformelle gestikulationer.

Trods en massiv oplysningskampagne herhjemme er det ikke lykkedes at udrydde opfattelsen af tegnsprog som et primitivt sprog. Ordet 'døvtum' dukker op igen og igen i medierne. Det bliver af døve opfattet meget diskriminerende. Døve er ikke stumme, de taler tegnsprog! Men i praksis er det primært døve, der opfatter tegnsprog som et sprog. Opfattelsen af, at tegnsprog er et hjælpemiddel, er meget udbredt. Denne opfattelse fører til den naturlige konklusion: det kun er helt døve, der har brug for et helt tegnsprog. Halvdøve kan nøjes med et halvt tegnsprog. Professionelle og forældre argumenterer for at vælge en kommunikationsform, hvor man kombinerer visuelle elementer fra tegnsprog med det talte sprog.

Udtrykket 'dansk tegnsprog' bliver brugt af døve i håbet om derigennem at kunne signalere, at dansk tegnsprog er et unikt sprog og for at slippe for den evindelige misforståelse, at tegnsprog er et internationalt sprog. Samtidig er udtrykket en sproglig parallel til ASL - *American Sign Language* og BSL - *British Sign Language*.

Døve møder mange sprogbarrierer, der grunder i at tegnsprog heller ikke i praksis er anerkendt som sprog. Her nævner jeg bare et par af dem:

Først i 90'erne lykkedes det, at få Undervisningsministeriet til at acceptere, at døve børn har ret til at blive undervist i deres eget sprog - en parallel til modersmålsundervisningen for fremmedsprogede børn. Men det er endnu ikke lykkedes at få etableret en reel uddannelse i tegnsprog til døvelærerne. Det rammer ikke kun tegnsprogsundervisningen. Også i de andre fag kan døve børn risikere at blive undervist af lærere, som de ikke kan forstå, og som ikke forstår dem.

På uddannelsesområdet er vi nået langt hen ad vejen med en tolkeuddannelse og handicap-su. I dag er tolkeuddannelsen en 3,5-årig uddannelse, og med de nye regler om handicap-su får døve studerende kompensation for ekstra udgifter og manglende erhvervsarbejde under studiet. Døve er ikke blot en handicapgruppe, døve er også en sproglig- og kulturel minoritetsgruppe. Men der findes stadig ingen uddannelse til døve i deres eget sprog og kultur. I andre lande - f.eks. Sverige og England - kan man læse tegnsprog og Deaf Studies på universitetsniveau, og i USA findes et tegnsprogs-universitet - Galludet University.

Danmark er et u-land, når det gælder tegnsprog på tv. 8 minutters nyheder fem dage om ugen midt om eftermiddagen på tegnsprog samt en time for børn, unge og voksne lørdag formiddag. I Uganda og Irak kan man finde ud af at sætte en tegnsprogstolk ind i højre hjørne under nyhederne. Det kan - eller vil - Danmarks Radio ikke.

Døve har ikke automatisk ret til tegnsprog ved lægebehandling. Amtsrådsforeningen har indskærpet overfor sygehusene, at de skal bestille og betale for tolk ved lægebehandling af døve. Alligevel må døve igen og igen overbevise læger og sygehusvæsen om, at det ikke er godt nok at skrive små beskeder til hinanden. Kommunikationen bør sikres bedst muligt, når der skal stilles en diagnose, eller en behandling skal forklares.

Danske døve står ikke alene med kampen for anerkendelse af tegnsprog. Det er en kamp, der foregår rundt om i lande på hele kloden. Det grundlæggende mål er det samme, selvom den praktiske diskrimination er forskellig. I de lande, der har anerkendt tegnsprog, har anerkendelsen også forskellige former og konsekvenser.

I den fransktalende del af Belgien er tegnsprog således anerkendt som minoritetssprog på lige fod med landets øvrige sprog. I New Zealand er tegnsprog anerkendt som det tredje officielle sprog. I England har man anerkendt, at tegnsprog er et selvstændigt sprog. I Finland er der to officielle sprog: finsk og svensk, men derudover skal man også tage hensyn til samisk, romani og tegnsprog, når man laver nye love. Også i Norge er en anerkendelse nu på vej.

Tegnsprog er et sprog, og man kan undervise i tegnsprog, som man kan undervise i andre sprog. Med til sprogundervisning hører ordbøger. Dansk Tegnordbog udkom første gang i 1979. Ordbogen indeholder 2538 tegn med tilhørende danske ordliste. Tegnene vises på fotografier, hvor bevægelser er indtegnet med pile. Men ordbogen fungerer i praksis kun den ene vej. Man kan slå op på et dansk ord og finde det tilhørende tegn. Det er ikke muligt at lede systematisk efter et tegn og finde det tilhørende ord. Det er et nyt ordbogsprojekt ved at rode bod på. Målet er en ordbog på cd-rom, hvor man kan vise tegnet i bevægelse, slå op på tegn efter håndstilling og give eksempler på tegn brugt i sammenhæng. Socialministeriet og beskæftigelsesministeriet har i alt bevilliget 9 millioner kroner til ordbogsprojektet. Bevillingerne bliver af mange opfattet som et skridt på vejen til dansk anerkendelse af tegnsprog.

Lingvistisk forskning af tegnsprog slog allerede først i 60'erne fast, at tegnsprog er et sprog. Nu er det på tide, at man også uden for lingvistiske kredse anerkender denne kendsgerning og tager de praktiske konsekvenser.